

Колкото и маловажна да изглежда на дилетанта, за познавача всяка канцелария е поприще на дългогодишна, изтощителна битка. Независимо дали се бяхти за власт или се съгласява да го командват, всеки от чиновниците има свой собствен интерес и своя стратегия, с която се бори за съществуване и по-безопасно място във ведомството, в което работи. За онзи, който не е седял с години в някаква полумрачна стая, където, независимо от това кое време на деня е, винаги свети лампа, думата СЪЩЕСТВУВАНИЕ може да прозвучи пресилено. Но за всекидневните канцеларски заточеници не е все едно дали бюрото им е поставено под единствения прозорец в тази стая, през който ще може да гледат небето, някакви покриви или, ако имат малко повече късмет, дори и короните на недостатъчното градски дървета, някой площад, улица; или ще крее в тъмнина, непосредствено до вратата, която непрекъснато се отваря и затваря, застрашени от преместване и постоянно надничане в интимността на чекмеджетата. Също така, не е все едно дали единственият телефон в тази канцелария се намира на вашето бюро, на бюрото на някой приятелски настроен колега или пред служител, с когото не сте в съвсем добри отношения. Телефонът – единствената предобедна връзка със свободния свят – там, навън, и с онези, които обичаме, в последния случай се превръща в своеобразно оръжие за шантаж.

Заради някакви дреболии стана така, че не си говорехме с колежката, на чието бюро беше поставен единственият телефон в нашата канцелария. Ако търсеха някого от нас, останалите шестима трябваше да ставаме и смирено да се приближаваме до телефона, да вземаме слушалката и да говорим често и за най-интимни семейни работи пред нея,

превърната цялата в слух. Беше истински гений на омразата и ината! Превърна телефона в средновековен уред за изтезание. При звъна на телефона всички в стаята просто се вцепеняваха, молейки се на бога да не търсят тях, а някой друг. Тогава тя измърморваше с гробовен глас: "За вас е..." или: "Пак вас търсят!"; оставяше с отвращение слушалката и веднага се задълбочаваше в някаква преписка, в която можеше да се вижда с месеци, с израз на чиновническа мъченица, обезпокоявана всеки миг във всеотдайния ѝ труд от частни телефонни разговори. За две години овладях своеобразен начин на шифровано общуване, тъй като тя напрегнато улавяше всяка изговорена дума. Събеседниците ми от другата страна на линията се чудеха на тази неочаквана промяна и на уплашеното разтреперване на гласа ми; викаха ми да говоря по-високо, питаха: да не би някой да държи насочен в корема ми пистолет, или пък отдаваха съдържания ми тон на охлаждане в дългогодишните ни приятелски отношения... Във всеки случай трябваше непрекъснато да повтарям: "Ама не, нищо ми няма!" в отговор на постоянните въпроси какво ми е и защо се държа така странно. Въпреки че не разговарях с тази служителка, винаги ѝ благодарях, след като оставех слушалката. Не обръщаше никакво внимание на учтивостите ми. Продължаваше да проследява с молив някакъв машинописен ред, който – мога да се закълна – чете вече седмици наред! Естествено, беше предоставено на благоволенieto ѝ да ме извика или просто да каже, че ме няма в канцеларията. При това, можеше до насита да разиграва онези, които ме търсеха, като им държеше лекции за това, че първо трябвало да се представят и едва тогава да питат дали съм тук – всичко казано с изражение на нескрито страдалчество и досада, че е осъдена да служи като телефонистка и секретарка на по-низшестоящите от себе си, въз-

реки че по звание е старши референт! Държеше ни все в постоянен шах, печелейки с всяко телефонно повикване ценни точки в изтощителната война за канцеларски престиж. Да не говоря за това как, подслушвайки с години разговорите ни, беше научила всяко наше слабо място, положението в семействата ни, приятелите, неприятелите, неволите, тайните връзки... Държеше ни здраво в ръцете си благодарение на това, че точно на нея, а не на някой друг, случайно се беше паднал телефонът! Същевременно все се оплакваше на събранията, че не може да работи от честите обаждания, въвличайки ни все по-дълбоко и по-дълбоко в чувството за вина – първото стъпало на подчинението. Но пък щом й предложехме да отстъпи телефона на някой друг, на когото обажданията няма да пречат, с отвращение отхвърляше това, като твърдеше, че не поставяме както трябва проблема и че разрешаването му не е в промяната на мястото, а в намаляването на частните разговори, с което същевременно печелеше точки пред ръководството на ведомството. Всъщност знаеше добре, че със загубването на телефона, губи и скиптъра на чиновническата власт! Най-накрая измолихме от Домакинството още един телефонен апарат-дериват и той, след две години мъки, беше поставен на бюрото на един любезен служител, който не придаваше такова значение на обикновеното вдигане на слушалката. Властта й тозчас се преполови; телефонът не беше вече само нейно притежание! Посивя, започна внезапно да старее и все повече се затваряше в себе си. Главното й оръжие беше отнето. Жалко, че всички онези, които някога ме търсеха по телефона, отдавна вече бяха престанали да звънят. Прогони ги леденият глас на укротената чиновническа фурия.

В тази безпощадна битка за власт в рамките на една привидно невзрачна канцелария като моята в ЗУКИД, беше

изразходвана неподозирана енергия; колко завист, алчност, омраза и крайности! Склонен съм да вярвам – тук се бяха разгорели не по-малко страсти от онези, които са подклаждали дворцовите интриги през Ренесанса, влезли по-късно в световната история! Само че плодовете на тези наши канцеларски войни са мизерни! Победата често се изразява в промяна на бюрото, на стаята, извоюване право на кожено кресло (от така наречените ВЪРТЯЩИ СЕ!), получаване на телефон-дериват, незначително повишение или власт над двама-трима клетници като него. "Онзи, който повежда битка с глупците – е писал Микеланджело Буонароти, – няма да извоюва големи победи!"